

Wojciech Jaruzelski ha estat citat pel tribunal que jutja els crims del nazisme i el comunisme.

Les ulleres fosques de la llei marcial

La justícia passarà revista a Wojciech Jaruzelski, el general que va posar Polònia sota la llei marcial. Vint-i-cinc anys després d'aquests fets, al general de les ulleres fosques se li imputa un "crim comunista contra el poble polonès".

Un altre general de més de vuitanta anys, una altra forma de dictadura militar, un rostre i unes respostes que recorden casos com el del xilè Augusto Pinochet, per exemple, per molt que representin crims o règims antagònics. Jaruzelski ha estat convocat pels fiscals de l'Institut de la Memòria Nacional (IPN), encarregat de jutjar els crims del nazisme i del comunisme, per respondre a la llei marcial dictada l'any 1981 per ofegar Solidarnosc, el primer sindicat lliure sorgit del món comunista sota el lideratge de Lech Walesa i a les drassanes Lenin de Gdansk.

Jaruzelski fa anys que té preparada la resposta: va dictar la llei marcial perquè l'alternativa hauria estat la invasió de la poderosa Unió Soviètica. Moscou no podia permetre la irrupció d'un contrapès tan poderós com Solidarnosc al país que donava nom al Pacte de Varsòvia. Si el militar polonès no era capaç de posar fi al caos, els tancs soviètics en prendrien el relleu.

Això ha estat defensant Jaruzelski des de fa anys, així ho han ratificat també les visions d'historiadors i, a posteriori, algun dirigent de Moscou.

El perill existia, la rebel·lió també, i hi ha precedents: les invasions d'Hongria i sobretot Txecoslovàquia, quan Moscou va enviar les tropes del Pacte de Varsòvia, el 1968.

No és el primer cop que Jaruzelski haurà de trobar-se amb la justícia ni tampoc serà l'únic procés que haurà d'afrontar aquest home de vuitanta-dos anys i rostre glaçat. Té encara en curs el judici per la seva responsabilitat, aleshores encara com a ministre de Defensa, en la repressió sagnant d'una vaga a les drassanes bàltiques, l'any 1970, on van morir quaranta persones. L'any 1996, el Parlament va deixar en suspens el sumari obert per la llei marcial gràcies a una resolució no vinculant. Ara que els excomunistes ja no dominen la cambra, l'IPN ha pres les regnes de la qüestió per engegar un procés que podria convertir-se en la revisió de la transició política polonesa.

El càrrec -crim comunista contra el poble polonès- té un testimoni principal, premi Nobel de la pau i successor

La trista nòmina presidencial

Lech Walesa va ser un gran líder sindical, però com a cap d'estat de Polònia no va fer un bon paper. Els seus cinc anys de mandat van ser un continu pols pel poder durant el qual va acabar perdent el suport popular que havia obtingut al capdavant de Solidarnosc fins que va veure com el rellevava un excomunista, Aleksander Kwasniewski. Walesa no va treure ni un 1% en la seva nova lluita per la presidència, l'any 2000, i des d'aleshores es dedica a donar conferències a universitats estrangeres sobre política a l'antic bloc de l'Est.

Polònia no ha tingut sort amb els seus presidents i el resultat és una democràcia que fa tremolar la Unió Europea. No es tracta només dels sotracs polítics que provoquen Lech Kaczyński i el seu germà bessó, Jarosław, com a tándem al capdavant del partit Llei i Justícia, amb la seva croada a favor de la pena de mort i en contra dels homosexuals. Es tracta, també, d'una corrupció que sembla tan identificada amb el país com les arrels catòliques.

El mateix mes de març, la fiscalia general va obrir sumari contra l'altre ex-president, Kwasniewski, sospitós d'abusos financers durant els seus temps de president del Comitè per a la Joventut i l'Esport, a final dels anys vuitanta. Se l'acusa d'haver provocat pèrdues de 100 milions de dòlars, a causa dels préstecs a baix interès concedits a persones i empreses vinculades al seu partit. A Jaruzelski, si més no, els polonesos el consideren un polític honrat, aliè al mal nacional de la corrupció.

de Jaruzelski: Lech Walesa. Ningú com ell personifica les víctimes de la llei marcial decretada la nit del 13 de desembre del 1981 i que va precipitar milers d'empresonaments de membres i simpatitzants de Solidarnosc, inclòs el mateix Walesa.

“És bo que comencem a fer neteja amb la nostra història”, va dir l'exlíder sindical, expresident, exelectricista reciclat a Gdansk, respecte a les investigacions de l'IPN. “No es tracta de ficar ningú a la presó, sinó d'evitar que torni a passar alguna cosa semblant”, va afegir.

El sindicat era molt més que un perill nebulós per a Moscou. L'agost del 1980 havia proclamat la vaga contra el preu de la carn i impulsat la rebel·lió contra el règim comunista des de les drassanes bàltiques. Tenia deu milions d'afiliats i era molt més que un moviment popular: era la insurrecció apuntalada en la figura aglutinant de Joan Pau II a Roma, el papa Karol Wojtyła, la segona peça poderosa per al triomf de l'alçament popular a la catòlica Polònia.

Jaruzelski podria haver pensat en algun moment d'aquests vint-i-cinc anys que tenia les mans netes, tant davant Walesa com davant el Vaticà. Al capdavant, ell va participar en la transició política que va posar el sindicalista a la presidència —qüestió que no agradava ni a Moscou, per descomptat, ni tampoc a Washington, que sempre va considerar Jaruzelski més “raonable” que l'imprevisible Walesa—. Es considera, a sobre, perdonat per l'Església, i recorda, quan se li demana, les vegades que va ser rebut per Wojtyła.

La qüestió del crim comunista.

L'elecció de Wojtyła com a papa, l'any 1978, va accelerar la confrontació església-estat en un país d'arrels catòliques com Polònia, i la irrupció de Solidarnosc a la vida política del primer gran admirador de Joan Pau II —és a dir, Walesa— va precipitar la decisió.

Hi havia alternativa a la llei marcial? Hi havia justificació per a la repressió i empresonament dels sindicalistes? Va ser un crim contra la voluntat del poble polonès, dirigida des de l'aparell comunista? Aquestes són les preguntes que haurà de respondre l'home de les ulleres fosques davant l'IPN.

Els membres del sindicat Solidarnosc van patir la repressió durant els darrers anys del règim prosoviètic.

Definir què és un crim comunista no sembla fàcil, tampoc ara que ja no són els postcomunistes els amos del ple parlamentari. Quan Jaruzelski va proclamar la llei marcial era primer ministre i cap del Consell Militar de Salvació Nacional, integrat per 22 generals, alguns dels quals han estat acusats del mateix càrrec. Per a l'expresident del país, les investigacions obertes ara tenen com a únic objectiu xafar-lo. Tot és una campanya contra ell, com ho va ser la humiliació patida fa un parell de setmanes, en què va haver de tornar la Creu del Mèrit dels Deportats a Sibèria que se li havia concedit uns dies abans, suposadament per un error d'un funcionari de l'actual president, Lech Kaczyński.

Justícia de vencedors sobre vençuts, humiliació al vell general que, com tota la seva família, va ser deportat a Sibèria el 1940 i que va tornar a Polònia per lluitar contra l'exèrcit hitleria. La biografia de Jaruzelski té els perfils propis de la història del seu país. No duu ulleres fosques per amagar-se de ningú, sinó perquè pateix una conjuntivitis endèmica, produïda per la blancor de la neu siberiana. Va escalar posicions en l'exèrcit polonès primer com a combatent contra l'exèrcit hitleria —encara que no va arribar a Berlín, per una ferida de bala—, i després, entre 1945 i 1947, va estar entre els “enemics” del comunisme dins l'exèrcit.

No va dictar la llei marcial i va treure l'exèrcit al carrer com a president, sinó com a primer ministre i primer secretari del Partit Obrer Unificat Polonès (POUP). Va aixecar aquesta llei i restablir els drets sindicals el juliol del 1983. Quatre mesos després, amb els primers centenars de presos polítics amnistiats, Walesa va ser proclamat premi Nobel de la pau.

Jaruzelski es va convertir en president de la República —amb el suport de Mikhaïl Gorbtxov— el 1989, un any després que el Govern obrís converses directes amb l'oposició i mentre Walesa es comprometia a apaiagar les vagues que mai no havien deixat de sacsejar el país, amb sindicalistes empresonats o sense. El 22 de desembre del 1990 va cedir la presidència a Walesa, que va titllar-lo d'anacronisme històric. Walesa va guanyar la partida i Jaruzelski va deixar el seu càrrec gairebé quatre anys abans del que hauria estat el seu mandat presidencial.

Mentre Walesa és partidari ara d'una neteja del passat, apuntalada des de les fiscalies, altres consideren que només la història pot jutjar aquest president efímer d'un país marcat per presidències convulsives.

Gemma C. Serra
Berlín